

Reactie op consultatie Wams

Aan Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Ministerie van Justitie en Veiligheid, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
Van Gemeente Amsterdam

Datum 26 mei 2020

Inleiding

Vanuit de Gemeente Amsterdam hebben wij de Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (Wams) die u ter consultatie heeft aangeboden met aandacht doorgenomen. Het wetsvoorstel benadrukt dat een werkwijze met integrale teams niet automatisch een integrale aanpak teweegbrengt. Het toont daarmee dat het huidige wettelijk kader onvoldoende mogelijkheden biedt voor de noodzakelijke uitwisseling van informatie voor het vormen van een integraal plan vanaf de start van de ondersteuning aan burgers. Het wetsvoorstel dat ter consultatie voorligt laat zien dat het Rijk dit doorziet en handelt naar deze inzichten.

We voelen ons door deze wet gesteund in de uitvoering van onze taken en onderschrijven het uiteindelijke doel van de wet. Vanuit Amsterdam betwijfelen wij desondanks of het wetsvoorstel in huidige vorm voldoende basis legt om antwoord te bieden op de knelpunten in de dagelijkse praktijk en te blijven bieden gezien de gewenste ontwikkelingen voor het sociaal domein van de toekomst.

Onzes inziens is een aantal essentiële aanpassingen nodig om met de wet het beoogde doel te bereiken. Bovendien is het wetsvoorstel op een aantal punten nog onduidelijk. In deze brief vindt u onze overwegingen. Het betreft overwegingen met betrekking tot de complexiteit van het wetsvoorstel, de informatiedeling tussen domeinen en de verplichting tot het inrichten van een meldpunt.

Algemeen: voorschrijven van uitvoering & beperkingen

Bij het doornemen van de wet merken we op dat het voorstel soms ver gaat in het voorschrijven van de uitvoering. Het huidige wetsvoorstel is hierdoor complex. Het bevat bijvoorbeeld bepalingen over de vorm en de inhoud van een werkplan dat in de uitvoering moet worden gevormd. Dit heeft als consequentie dat gemeenten beperkt worden in de mogelijkheden van de uitvoering van de wet. Hierdoor zal lokale ervaring voor een deel verloren gaan en zal de uitvoering minder aansluiting kunnen vinden bij de lokale praktijk.

Door sommige bepalingen en definities zal de gemeente daarnaast in de uitvoering van taken worden beperkt. Een illustratie hiervan is het begrip 'gezinlid' (toelichting art. 1.1.1., pag. 42). Bij complexe problematiek gaat het in veel gevallen om alternatieve samenstellingen, die zich

lang niet altijd tot het klassieke gezin op een woonadres laten beperken. De definitie in het wetsvoorstel schiet hier tekort en zal mogelijkheden in de weg zitten.

Ter illustratie: Ouders zijn gescheiden, moeder woont met de kinderen in bij haar moeder (oma) waar ook nog een alleenstaande zus woont (tante). Vader heeft nog altijd het gedeeld gezag. De systeemgerichte aanpak behelst in dit geval meer dan een aanpak op moeder, vader en kinderen, maar gaat ook over oma en tante. Allemaal zijn ze namelijk onderdeel van het systeem (en de dynamiek daarbinnen) en de doelen die daarvoor gesteld worden. Een effectieve aanpak vereist dan ook (de noodzakelijke) informatie over moeder, vader, kinderen, oma en tante. Andersom geldt dit ook, wanneer ouders van (zelfstandig wonende) kwetsbare jongeren 18+ niet meer bij elkaar wonen maar nog wel een elkaar in standhoudend systeem vormen. Het streven zou zijn dat er minimaal informatie-uitwisseling mogelijk is bij de planvorming over ouders en jongere broertjes en zusjes, die geen jeugdige meer zijn in de zin van de jeugdwet en betrokken hulpverleners gestimuleerd worden naar dit brede systeem te kijken over domeinen heen

Wij hebben het idee dat de wet effectiever kan worden toegepast in compactere vorm. We zoeken daarom om nogmaals kritisch te kijken naar het doel dat de wet beoogt en enkel de essentiële hoofdlijnen en definities vast te leggen.

Uitwisselen van informatie in huidige praktijk

Het voorgestelde wettelijk kader heeft de potentie om Amsterdam te helpen bij de coördinatie en uitvoering van de ondersteuning op maat. Waar nodig integraal over de verschillende domeinen heen op basis van het adagium: een gezin, een plan, een regisseur. Daarbij zou Amsterdam met de wet geholpen kunnen worden in de nieuwe inrichting van sociale wijkteams.

In Amsterdam hebben wij een aantal convenanten opgesteld met het doel om integraal werken tussen domeinen mogelijk te maken. We hebben hierin zorgvuldigheidseisen geformuleerd waar professionals mee kunnen afwegen welke informatie gedeeld kan en moet worden, bijvoorbeeld voor de TOP600 een aanpak van veelplegers waarin een regisseur wordt aangewezen van zorg en straf, voor de Aanpak Overlastgevende Multi Problem Gezinnen (OMPG aanpak) en voor het Actiecentrum Veiligheid en Zorg (ACVZ). Informatie wordt in al deze voorbeelden alleen uitgewisseld met een specifieke doelbinding. In de praktijk zien we dat ondanks gemaakte afspraken de drempel hoog blijft om gegevens uit te wisselen, ook in schrijnende gevallen.

In de praktijk zal met dit wetsvoorstel in deze vorm de benodigde uitwisseling van gegevens tussen het sociaal domein en tussen domeinen, bijvoorbeeld tussen sociaal en medisch of sociaal en veiligheid, nog steeds onvoldoende geborgd zijn. Op dit moment is het ons niet duidelijk hoe de wet zich verhoudt tot onder andere de Zorgverzekeringswet, Jeugdwet, Wet publieke gezondheid en het medisch beroepsgeheim. Zo staat in artikel 5.4.2. bijvoorbeeld dat 'indien nodig [informatie] wordt verstrekt met doorbreking van het beroepsgeheim'. In

dergelijke gevallen lijkt dreiging van een tuchtzaak te blijven bestaan, daarmee zullen professionals enorm terughoudend blijven en dit zal frictie opleveren.

Ter illustratie: In veel complexe gezinnen is er sprake van GGZ problematiek van ouders. Bijv. bij 70% gezinnen in begeleiding bij JBRA is sprake of zijn er vermoedens van GGZ problematiek. Om deze gezinnen goed te begeleiden, de kinderen veilig op te laten groeien, de intergenerationele problematiek te doorbreken, is het noodzakelijk om de ouders goed te ondersteunen en te behandelen. Dat kan alleen met zorg die op elkaar afgestemd is, door 1 plan vanuit volwassenenzorg en vanuit jeugd.

Het wetsvoorstel laat het bepalen van de noodzakelijkheid voor het verstrekken van informatie bij de informatieverstrekken en het blijft in het ongewisse in hoeverre deze de ruimte heeft om noodzakelijkheid te definiëren. Verheldering hieromtrent is essentieel voor de wet om het beoogde doel te behalen. Hoe meer helderheid er geboden kan worden hoe minder discussie dit in de praktijk zal opleveren. Uiteraard zal het uitgangspunt moeten blijven dat elk individueel geval afzonderlijk zal moeten worden beoordeeld.

Daarnaast is het voor ons onduidelijk of de wet een verplichting regelt om domein overstijgend te controleren of een gezin(systeem) bekend is bij partners. Dit lijkt ons een essentiële bouwsteen voor integraal werken. Om mensen met meervoudige problematiek in het sociaal domein effectief te kunnen ondersteunen, is tenminste een domein overstijgende check of het gezin bekend is bij andere sociaal domein partners van belang. Wij zien in de voorgestelde wet onvoldoende terug hoe dit wordt geregeld. We vermoeden dat het werkplan hier een basis voor vormt maar ook dit blijft onduidelijk in het huidige wetsvoorstel. We hebben in Amsterdam de hoop dat met de invoering van een nieuwe wet professionals nog meer domein overstijgend integraal werken en niet alleen integraal binnen hun eigen domein.

Ter illustratie: stel dat een moeder therapie krijgt en daardoor tijdelijk voornamelijk met zichzelf bezig is, zodanig dat dit effect heeft op de opvoeding en de kinderen, dan is het goed als jeugdhulp dat weten zodat jeugdhulp kan zorgen voor de juiste (extra) ondersteuning, of wellicht moet de afweging worden gemaakt om de therapie tijdelijk uit te stellen tot de situatie thuis wat stabiel is. Deze uitwisseling is nu lastig en blijft met de komst van het nieuwe wetsvoorstel nog steeds lastig vanwege het beroepsgeheim. Toch is het noodzakelijk in het belang van alle betrokkenen om te werken volgens het gedachtengoed 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur over de verschillende domeinen heen.

Ondertussen zien we wel dat casusregie en procesregie (coördinatietaken) mooi uit elkaar worden gehaald in het wetsvoorstel. Dat is uiterst helpend in de uitvoeringspraktijk, waar hulpverleners handelingsverlegen raken door deze twee petten. Een casusregisseur heeft meestal een inhoudelijke behandel-/ begeleidingsrol. Vanuit een procesregisseur kan de casusregisseur geholpen worden om met en tussen de verschillende domeinen te zien wat nodig is en breed te kijken over domeinen heen. Daarnaast kan de procesregisseur de

casusregisseur ondersteunen als het onvoldoende lukt om tussen de verschillende domeinen overeenstemming over de integrale aanpak te creëren.

De toekomstige ontwikkelingen in het sociaal domein

Het wetsvoorstel lijkt zich te beperken tot het bieden van een grondslag voor de inmiddels ontstane praktijk van gegevensuitwisseling rond huishoudens met of zonder kinderen met meervoudige problematiek binnen het sociaal domein, om de hulp en dienstverlening aan deze burgers zo goed (doelmatig en doeltreffend) mogelijk vorm te kunnen geven. Dat is nuttig en nodig. Daar geven we in Amsterdam al ruimschoots uitvoering aan.

We constateren dat het wetsvoorstel ons niet verder helpt in het maken van een paar belangrijke volgende stappen. Een cruciale uitwisseling met de Volwassenen GGZ vanuit jeugdhulp perspectief is nog steeds zo goed als buiten bereik, en ook het benutten van de opgebouwde kennis over samenloop van voorzieningengebruik van burgers op het gebied van Jeugdhulp, Wmo en Inkomen door proactief gepersonaliseerde dienstverlening aan te bieden, en daarmee te voorkomen dat problematiek later verergert, wordt niet ondersteund in het huidige wetsvoorstel.

Meldpunt

Het wetsvoorstel verankert de taak voor gemeenten om over een meldpunt te beschikken en maakt de benodigde gegevensverwerking mogelijk. In Amsterdam is vanuit de aanpak "personen met verward gedrag" en de wet "verplichte GGZ" een telefoonnummer actief dat 7 x 24 uur per dag bereikbaar is voor alle niet-acute meldingen van professionals en burgers en voor meldingen in het kader van de wet VGGZ. Wij stellen vast dat hiermee voldaan is aan het beoogde meldpunt en zien dat het wetsvoorstel het Amsterdams beleid op dit punt ondersteunt.

Kosten van implementatie

Het wetsvoorstel beschrijft dat er geen middelen nodig zijn. Een wet alleen is echter niet genoeg, het gewenste effect bereiken vraagt om gedragsverandering van professionals. Hiervoor is een zorgvuldige implementatie vereist en voldoende middelen voor trainingen/ scholing. Ook is te verwachten dat de bevoegdheid om te coördineren en zorgvuldige gegevensverwerking te borgen extra werk met zich meebrengt. Hiervoor zijn middelen nodig en zullen gemeenten naar verwachting een rekening gepresenteerd krijgen van uitvoerders. Financiële compensatie van gemeenten voor deze te verwachten kosten zou daarom passend zijn.

Perspectief van de Amsterdammer

In de conceptwettekst lezen wij dat het de bedoeling is dat de burger als klant de sleutelpositie houdt. Dit is wat ons betreft geheel het juiste uitgangspunt, wij zetten de Amsterdammer altijd centraal. We weten uit ervaring echter dat de invoering van deze nieuwe wet angst kan opwekken bij klanten. We benadrukken hierbij daarom dat goede communicatie over de invoering van deze wet naar de burger van essentieel belang is en verzoeken u om gemeenten tijdig op de hoogte te stellen over hoe u dat gaat inrichten.

Afsluitend

In het kort zouden wij graag een nieuw versimpeld wetsvoorstel zien dat ten eerste meer duidelijkheid biedt over domein overstijgend informatiedelen, ten tweede duidelijkheid geeft over de definitie van noodzakelijkheid en ten derde de verplichting regelt om domein overstijgend uit te vragen. Bovendien vragen wij om ruimte in het wetsvoorstel op het gebied van ontwikkelingen in informatiedeling voor de toekomst en verzoeken wij u om rekening te houden met een implementatiebudget dat nodig zal zijn voor een goede uitvoering van de wet. Alleen dan kan de wet volgens ons zo werken als deze bedoeld is.

Wij hopen u bij dezen voldoende te hebben geïnformeerd over de punten waar het wetsvoorstel minimaal op moet worden aangepast om de gestelde doelen te bereiken in de uitvoeringspraktijk en te beantwoorden aan dat wat nodig is in de toekomst. Vanzelfsprekend lichten wij deze reactie indien nodig graag verder toe.